

Nr 171.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar; given Stockholms slott den 5 mars 1937.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Förslag

till

L a g

**angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 (nr 184)
om understödsföreningar.**

Härigenom förordnas, att 85 § lagen den 29 juni 1912 om understödsföreningar skall upphöra att gälla samt att 69 § samma lag skall erhålla följande ändrade lydelse:

69 §.

I denna lag föreskriven registrering och tillsyn å understödsföreningar handhaves beträffande varje grupp av föreningar med likartad verksamhet av en för hela riket gemensam tillsynsmyndighet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1938.

---

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Stockholms slott den 19 februari 1937.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller:

Den 31 december 1934 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för socialdepartementet att tillkalla en sakkunnig för att biträda med utredning rörande socialstyrelsens organisation. Med stöd av nämnda bemyndigande tillkallade jag såsom sakkunnig landshövdingen Karl Tiselius. Härefter har Tiselius den 30 juni 1936 avgivit betänkande om socialstyrelsens organisation (statens offentliga utredningar 1936: 29). Betänkandet har varit föremål för en omfattande remissbehandling. Jag anhåller nu att få anmäla av betänkandet föranledda frågor om ändring av 69 § lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar och om upphävande av 85 § sagda lag.

69 §.

I 69 § lagen om understödsföreningar stadgas, att i lagen föreskriven registrering och tillsyn å understödsföreningar handhaves av en för hela riket gemensam tillsynsmyndighet. Jämlikt 84 § meddelar Konungen närmare föreskrifter om tillsynsmyndighetens organisation samt om understödsföreningsregistrets förande och tillsynsmyndighetens verksamhet i övrigt. Enligt 2 § lagen den 18 juni 1926 (nr 217) om återförsäkringskassor skall vad i understödsföreningslagen och i övrigt finnes stadgat angående understödsförening i allmänhet äga motsvarande tillämpning beträffande återförsäkringskassa.

I § 1 kungörelsen den 8 november 1912 (nr 304) angående tillsyn å understödsföreningar m. m., sådant detta författningsrum lyder enligt kungörelsen den 18 juni 1926 (nr 236), föreskrives, att socialstyrelsen tills vidare skall vara den i lagen om understödsföreningar och i lagen om återförsäkringskassor omförmälda tillsynsmyndighet för dylika föreningar och kassor.

Understödsföreningarna kunna uppdelas i väsentligen fyra huvudgrupper, nämligen pensionskassor, kapitalförsäkringsföreningar, sjukkassor och arbetslöshetskassor. Statsbidrag utgår till de sjukkassor och arbetslöshetskassor, som inordnat sig under respektive förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor och förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor. Enligt 2 § sjukasseförordningen, respektive 1 § arbetslöshetskasseförordningen, antages understödsförening till erkänd sjuk-kassa, respektive erkänd arbetslöshetskassa, av den i 69 § understödsföreningslagen omförmälda tillsynsmyndigheten.

I förut omnämnda betänkande har bland annat föreslagits, att tillsynen över arbetslöshetskassorna allt framgent skulle handhavas av socialstyrelsen, medan tillsynen över samtliga övriga understödsföreningar skulle övertagas av pensionsstyrelsen. Det har i betänkandet påpekats, att ett genomförande av den sålunda föreslagna uppdelningen av tillsynen över understödsföreningarna å två olika myndigheter förutsatte ändring av 69 § understödsföreningslagen ävensom av de stadganden i sjuk- och arbetslöshetskasseförordningarna, vilka hänvisade till nämnda lagrum.

Vid anmälan den 4 januari innevarande år till årets statsverksproposition av frågorna om anslag till socialdepartementet: avlöningar (V, p. 1) och till socialstyrelsen: avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet (V, p. 3) uttalade jag, att de spörsmål, som dryftades i betänkandet, enligt min mening borde underställas innevarande års riksdag. Ehuru jag ännu icke tagit slutlig ställning till spörsmålet om uppdelning av tillsynen över understödsföreningarna, vill jag, med hänsyn till att förslag till ändringar i understödsföreningslagen bör granskas av lagrådet, innan det förelägges riksdagen, redan nu förorda sådan ändring av 69 § sagda lag, som skulle möjliggöra den i betänkandet föreslagna uppdelningen. Lagrummet torde i sådant syfte lämpligen kunna erhålla den lydelsen, att i lagen föreskriven registrering och tillsyn å understödsföreningar handhavas beträffande varje grupp av föreningar med likartad verksamhet av en för hela riket gemensam tillsynsmyndighet. Av detta ändringsförslag föranledda förslag till ändringar av 2 § sjukkasseförordningen och 1 § arbetslöshetskasseförordningen torde jag senare få anmäla. Chefen för justitiedepartementet torde komma att anmäla förslag till ändringar i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt med syfte att bringa denna lag till överensstämmelse med den ifrågasatta ändrade lydelsen av 69 § understödsföreningslagen.

85 §.

Jämlikt 85 § understödsföreningslagen skall i enlighet med bestämmelser, som Konungen meddelar, utses en nämnd, bestående av medlemmar av understödsföreningar eller ledamöter av deras styrelser, vilken nämnd äger att sammanträda inför tillsynsmyndigheten för samråd med denna myndighet i gemensamma angelägenheter.

Liknande nämnder skola enligt 44 § sjukkasseförordningen och 36 § arbetslöshetskasseförordningen utses för att samråda med tillsynsmyndigheten i angelägenheter, som röra det statsunderstödda sjukkasseeväsendet, respektive de erkända arbetslöshetskassorna.

I instruktionen den 30 juni 1920 (nr 544) för socialstyrelsen (ändrad 1921: 769, 1925: 233, 1929: 214, 1931: 341 och 1932: 222) föreskrives, att vid styrelsens sida skall finnas ett av arbetsgivare, arbetare och andra på olika områden av styrelsens verksamhet sakkunniga personer sammansatt socialt råd, fördelat på erforderligt antal sektioner eller nämnder, med uppgift att avgiva yttranden och förslag i till dess prövning hänskjutna ärenden ävensom att i övrigt tillhandagå styrelsen med upplysningar och praktiska uppslag.

Kungl. Maj:t bestämmer antalet ledamöter i rådet, rådets fördelning på sektioner eller nämnder samt de allmänna grunderna för rådets verksamhet.

Enligt kungörelsen den 31 december 1912 (nr 384) angående det sociala rådet (ändrad 1932: 289 och 1934: 556) skall sociala rådet tills vidare bestå av sex sektioner, därav en sektion för det statsunderstödda sjukkasheväsendet, utgörande den i 44 § sjukkaseförordningen föreskrivna sjukkasenämnden, en sektion för den statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen, utgörande den i 36 § arbetslöshetskasseförordningen föreskrivna nämnden, samt en sektion för understödsföreningsväsendet i övrigt (understödsföreningsnämnden), utgörande den i 85 § understödsföreningslagen föreskrivna nämnden och bestående av fem ledamöter, utsedda bland de i sistnämnda paragraf omförmälda personer. Ledamöterna i sociala rådet utses av Kungl. Maj:t för en tid av tre år. För sektionernas ledamöter skola finnas suppleanter, utsedda till samma antal och efter samma grunder, som gälla beträffande ledamöterna. Chefen för socialdepartementet äger utse högst två personer att såsom tillfälliga ledamöter deltaga i behandlingen av viss fråga. Rådet arbetar i regel på sektioner. Varje sektion skall sammanträda minst en gång årligen å tid, som socialstyrelsen bestämmer. Om vid behandlingen av viss fråga erforderlig sakkännedom eller erfarenhet icke är företrädd bland ledamöterna inom sektionen, äger socialstyrelsen att såsom extra ledamot tillkalla suppleant inom sektionen eller ledamot eller suppleant inom annan sektion, dock må för varje gång ej fler än två sådana extra ledamöter tillkallas. Förhandlingarna ledas av chefen för socialstyrelsen eller efter hans bestämmande av chefs ställföreträdare eller annan ledamot i styrelsen. Sociala rådets ledamöter åtnjuta arvode enligt kungörelsen den 29 augusti 1921 (nr 517) med vissa bestämmelser om kommittéer. Därjämte äga de rätt till rese- och traktamentsersättning enligt rese- och traktamentsklassen I B i allmänna resereglementet.

Med anledning av en vid 1926 års riksdag väckt motion (II: 53) anhöll riksdagen i skrivelse den 20 april 1926 (nr 154), att Kungl. Maj:t måtte verkställa en förutsättningslös utredning, huruvida och i vad mån fullmäktigsystemet inom statsförvaltningen och de affärsdrivande verken borde avvecklas, begränsas eller bibehållas ävensom i övrigt förenklingar och besparingar på detta och närbesläktade områden måtte kunna vidtagas.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade chefen för finansdepartementet den 15 juli 1926 sakkunniga för verkställande av den begärda utredningen.

De sakkunniga avgåvo betänkande i ämnet den 12 november 1926 och anförde därvid beträffande sociala rådet bland annat följande:

Visserligen måste det vara till fördel för ett verk att vid sin sida hava en rådgivande institution med fackkunskap och möjligheter att till av verkets åtgärder berörda befolkningslager förmedla närmare kännedom om ärendenas innebörd och syfte. Med de omfattande arbetsuppgifter, som tillkomme socialstyrelsen, vore det emellertid givet, att endast en synnerligen mångtalig rådsinstitution kunde inom sig rymma all den sakkunskap, för vars fyllande institutionen inrättats. De sakkunniga vore icke övertygade om att man uti det sociala rådet kunnat utnyttja alla de möjligheter, som i omförmälda syfte

borde stå till buds. Sociala rådet måste, även om det i regel endast inkallades sektionvis, anses vara en för vederbörande förvaltningsärendes handläggning tyngande anordning. Därtill vore institutionen ägnad att vid ett effektivt utnyttjande föranleda icke obetydliga kostnader, särskilt för ledamöternas resor.

De sakkunniga föreslago därför, att sociala rådet måtte indragas. Vad man velat uppnå med inrättandet av rådet borde enligt de sakkunnigas mening kunna vinnas bland annat genom att styrelsen dels infordrade yttranden från de sammanslutningar, vilkas intressen berördes av styrelsens verksamhet, dels ock utnyttjade den enligt styrelsens instruktion förefintliga möjligheten att anlita sakkunnigt biträde för uppgifter, som dithills åvilat sociala rådets ledamöter.

Enligt sakkunnigförslaget borde vid indragning av sociala rådet sjukkasse- och understödsföreningsnämnderna tills vidare var för sig självständigt bestå.

De sakkunnigas förslag i nu berörda del underställdes år 1927 riksdagens prövning genom *proposition* (nr 199) angående anslag till socialstyrelsen m. m. I denna proposition förordades, att sociala rådet skulle bibehållas. Såsom främsta skäl för denna ståndpunkt anförde föredragande departementschefen, att rådets avskaffande skulle i mycket hög grad beskära styrelsens möjligheter att till olika befolkningslager förmedla kännedom om vederbörande ärendens innebörd och syfte samt att det organ för bibringande av dylik upplysning, som rådet utgjorde, icke borde frångas styrelsen utan tungt vägande skäl.

Vad i propositionen sålunda föreslagits bifölls av *riksdagen*.

I sitt betänkande om socialstyrelsens organisation har *landshövdingen Tiselius* beträffande sociala rådet anført följande.

Sociala rådet har aldrig kommit att anlitas i den utsträckning, som från början torde hava varit avsedd. Under femårsperioden 1931—1935 hava tillhoppa hållits 33 sammanträden med sociala rådet, vilket — då i allmänhet endast en sektion åt gången sammanträtt — i genomsnitt motsvarar ungefär ett sammanträde per år och sektion.

Såsom 1926 års sakkunniga framhållit, är den organisation, sociala rådet erhållit, ganska tyngande och skulle tvivelsutan — därest rådets tjänster i större utsträckning toges i anspråk — medföra icke oväsentliga kostnader. Å andra sidan synes det tvivelaktigt, huruvida rådet har någon väsentlig uppgift att fylla.

Det är uppenbart, att rådet aldrig — trots det stora antalet ledamöter — kan erhålla sådan sammansättning, att det inrymmer all den sakkunskap, varav styrelsen kan vara i behov, samt att det därför är mindre lämpligt att på förhand fixera den krets av personer, till vilken styrelsen skall hava att hänvända sig för inhämtande av råd och upplysningar. Det förefaller som om styrelsens behov av sakkunskap skulle kunna på ett bättre sätt tillgodoses dels genom infordrande av yttranden från respektive organisationer och föreningar, dels ock genom anlitage av sakkunniga samt att i det senare hänseendet det skulle vara till fördel för styrelsen att kunna träffa sitt val fritt efter omständigheterna utan att vara bunden vid vissa personer. Såsom sakkunniginstitution torde därför sociala rådet icke vara behövt. Ej heller synes rådet erforderligt såsom ett organ till förmedlande av upplysning i aktuella sociala frågor. Med den ställning socialstyrelsen intager på det sociala området och dess stora möjligheter att under hand samråda med respektive organisationers förtroendemän kan för visso kännedomen om och

förtroendet för avsikten med styrelsens åtgärder spridas utan förmedling av en dylik officiell institution. Vid sådant förhållande synes jämväl sociala rådet nu böra indragas.

Därest sociala rådet försvinner, synes anledning ej föreligga att bibehålla de i understödsföreningslagen samt förordningarna om erkända sjukkassor och om erkända arbetslöshetskassor omförmälda nämnderna. Vad understödsföreningsnämnden beträffar må framhållas, att densamma under senaste femårsperiod sammanträtt allenast två gånger. Nämnden för sjukkasseväsendet och nämnden för arbetslöshetsförsäkringen hava visserligen sammanträtt oftare, men detta sammanhänger med den nya lagstiftning, som under de senaste åren tillkommit beträffande sjukkassorna och arbetslöshetsförsäkringen, och det förefaller icke sannolikt, att i fortsättningen något större behov av dessa nämnder skulle förefinnas.

Avskaffandet av berörda tre nämnder förutsätter ändring såväl i understödsföreningslagen som i förordningarna om erkända sjukkassor och om erkända arbetslöshetskassor.

Ur de *yttranden* över betänkandet, i vilka beröres frågan om avskaffandet av sociala rådet och de för understödsföreningsväsendet inrättade nämnderna, må allenast följande här återgivas.

Socialstyrelsen har ej velat helt fränkänna de av den sakkunnige anförda skälen för rådets avskaffande berättigande. Rådet representerade emellertid en viss kontakt mellan styrelsen samt arbets- och föreningslivet, som måste anses vara av värde för ett ämbetsverk av styrelsens karaktär, och hade betydelse såsom ett demokratiskt inslag i den centrala socialförvaltningens organisation. Även om särskilt vissa sektioner av rådet endast sällan sammankallats, hade dock överläggningarna med rådet varit av värde därigenom, att styrelsen haft tillfälle att med sakkunniga personer diskutera särskilt betydelsefulla, aktuella problem på det socialpolitiska området och därvid ej endast fått del av uppfattningar inom olika kretsar utan även kunnat klargöra syftet med styrelsens åtgöranden i de till överläggning förevarande frågorna. Det praktiska värdet av sådana överläggningar hade måhända klarast framträtt vad anginge de sektioner, vilkas uppgifter vore inriktade på frågor rörande det statsunderstödda sjukkasseväsendet, den statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen och understödsföreningsväsendet i övrigt. Sättet för ledamöternas tillsättande vore i viss grad ägnat understryka deras ansvariga ställning och auktoritet. Då några nämnvärda kostnader för statsverket ej skulle förorsakas av rådets bibehållande och fullt tillräckliga skäl ej synts ha anförts för avskaffandet av denna institution, vore det knappast påkallat att indraga densamma. I allt fall syntes sjukkassenämnden, understödsföreningsnämnden och sektionen för arbetslöshetsförsäkring böra bibehållas.

Understödsföreningsnämnden har ansett det icke utgöra något bevis för denna nämnds obehövlighet, att den så sällan sammanträtt. Under de senaste åren hade överläggningsämnen icke yppat sig, men med de lagändringsförslag, som i fråga om understödsföreningarna på sista tiden kommit på dagordningen, följde nya frågor att taga ställning till. Att för inhämtande av sakkunniga upplysningar ha en fast institution som nämnden att tillgå vore för socialstyrelsen bättre än att, såsom den sakkunnige föreslagit, anlita fritt efter omständigheterna valda personer. Människor tyckte i allmänhet icke

om att på dylikt mera tillfälligt sätt bliva besvärade, vartill komme, att av Kungl. Maj:t förordnade nämndledamöter intoge en bättre ställning.

Departements-
chefen.

Det är min avsikt att senare, i samband med behandlingen av frågan om socialstyrelsens organisation, förorda att sociala rådet må upphöra. Jag kommer härvid att i huvudsak åberopa de skäl, som anförts av den sakkunnige. Nära besläktad med denna fråga är spörsmålet, huruvida behov fortfarande förefinnes av de för understödsföreningsväsendet inrättade nämnderna. Härutinnan synes erfarenheten utvisa, att de båda nämnderna för den statsunderstödda verksamheten på området åtminstone ännu så länge hava en uppgift att fylla, varför jag icke ämnar förorda deras avskaffande. Vad däremot den s. k. understödsföreningsnämnden beträffar, synes snarast ett motsatt förhållande gälla. Visserligen föreligger ett på Kungl. Maj:ts prövning beroende förslag till en genomgripande omreglering av understödsföreningsväsendet i allmänhet i syfte att vinna ökad ekonomisk säkerhet beträffande utfästelser av understöd, och ett eventuellt genomförande av detta förslag torde böra ske under intimt samarbete mellan tillsynsmyndighet och föreningar. Det tillfälliga behov av en mer allmän samverkan, som sålunda skulle uppstå, torde dock lämpligast kunna tillgodoses i sådana friare former, varå den sakkunnige i betänkandet givit exempel. Jag vill därför förorda, att understödsföreningsnämnden avskaffas och att alltså 85 § understödsföreningslagen upphäves.

Ikraftträdande.

Med hänsyn till att en omorganisation av socialstyrelsen, därest en sådan beslutas innevarande år, torde böra verkställas med ingången av år 1938, synas de av mig nu förordade lagändringarna böra träda i kraft den 1 januari 1938.

I enlighet med vad jag nu anført har inom socialdepartementet upprättats förslag till *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar*.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ifrågasvarande lagförslag, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

Viking Nilsson.

¹ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den
2 mars 1937.*

N ä r v a r a n d e:

justitierådet AFZELIUS,
regeringsrådet ASCHAN,
justitieråden FORSBERG,
SANDSTRÖM.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 19 februari 1937, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsassessorerna Enar Eckerberg.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Ragnar Kihlgren.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Stockholms slott den 5 mars 1937.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, lagrådets den 2 mars 1937 avgivna utlåtande över det den 19 februari 1937 till lagrådet remitterade förslaget till *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar* och hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

R. Vinell.